

İnsanın Fıtratı

– fuatturker · 31 Ocak 2012

Bir okurun, yazılarımın birinde geçen "her insan din fıtratı üzerine doğar" cümlesinden hareketle yaptığı yorum nedeniyle, konuyu biraz daha açıklığa kavuşturma gereği duydum. Sayın okurdan gelen sorular şu yöndeydi: "Her insan din fıtratı üzerine mi doğar?" "Fıtrat" ile "Hilkat" kavramları birinden farklı değil midir?..Öncelikle "fıtrat" ve "hilkat" kelimelerinin anlamlarına bakalım. Fıtrat kelimesi yaratılış, yapı, karakter, tabiat, mizaç anlamlarına gelir. Bir şeyi başlangıcında yarmak, kazmak anlamına gelen ve "fıtrat" kökünden türeyen fıtrat kelimesi, ayrıca "ilk yaratılış" anlamında. Mutlak yokluğun yarılmasıyla, içinden varlığın çıkması yani bu yarılma sonucu ortaya çıkan ilk varlık hali.İbn Manzur fıtratı, "Allah Teâlâ'nın mahlûkatını kendisini bilip tanıyacak ve idrak edecek bir hal, bir kabiliyet üzere yaratması" (İbn Manzur, Lisânü'l-Arab, Beyrut, (t.y.), V, 55) olarak tanımlar. İbn-i Arabi "fıtrat" sözcüğüne "bir şey üzerine yaratılmak" anlamı verir. Bediüzzaman da Sözlük'te konuyu, "Sani-i Hakîm her şey için o şeye münasip bir kemâl (mükemmellik) noktası ve feyz alabileceği ona lâayık bir varlık derecesi tayin etmiştir. Her varlığa kendisi için takdir edilen kemâl noktasına çalışıp gitmesi için de bir istidat (potansiyel kabiliyetler, eğilimler) vermiş ve varlıkları o kemâl noktalarına doğru sevk etmektedir." ifadesiyle açıklar. (30. Söz, Zerre Bahsi 3. Nokta)Kur'an ve hadislerde, insanın, din ve esaslarını anlamaya ve kabul etmeye uygun fıtratı yaratıldığı çeşitli şekillerde ifade edilir. Henüz kainat oluşmadan, hiç bir insan dünyaya sunulmadan önce ruhlar aleminde, bütün insanların ruhu Allah'ın "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" sorusunu, "Evet, Sen bizim Rabb'imizsin" diyerek cevaplar, söz verirler. İnsanlar, bu şuurla dünyaya gelirler. Hilkat kelimesi ise doğuştan gelen özellik ve yaratılış anlamlarına gelir. Hilkat ve fıtrat, anlamları birbirine yakın kelimeler. Ancak hilkat kelimesi fıtrat kelimesine oranla daha genel/kapsamlı. Fıtrat daha çok insanları, hilkat ise bütün yaratılmışları içine alan genel bir kavram. Örneğin "göklerin ve yerin fıtratı" yerine "hilkati" ifadesi daha uygundur. Kur'an'ın, "Öyleyse sen yüzünü Allah'ı birleyen (bir hanif) olarak dine, Allah'ın o fıtratına çevir; ki insanları bunun üzerine yaratmıştır. Allah'ın yaratışı için hiçbir değiştirme yoktur. İşte dimdik ayakta duran din (budur). Ancak insanların çoğu bilmezler." (Rum Suresi, 30) ayetindeki "Allah'ın o fıtratı" ve "insanları bunun üzerine yaratmıştır" ifadelerinde geçen kelimelerin orijinali "fıtrat"tır. "Allah'ın yaratışı" ifadesinde ise "hilkat" kelimesi kullanılmıştır.Ayette verilen bilgi oldukça önemlidir. Din ahlakı insanın fıtratına en uygun yaşam tarzıdır. İnsanı yaratan Allah, onun ihtiyaçlarını, nasıl yaşarsa sağlıklı, mutlu ve huzurlu olacağını en iyi bilendir.Prof. Dr. Nevzat Tarhan konuyla ilgili olarak, insanın zaten doğuştan yetenekler potansiyeli ile doğduğunu ama insani değerleri - en yakın rol modelleri olan- anne babadan aldığını söyler. Ve şöyle devam eder: "Çocuklar aslında boş bir kâğıt gibi. Sınırsız öğrenme kapasiteleri üzerine iyi şeyler yazılırsa iyi, kötü şeyler yazılırsa kötü sonuçlar ortaya çıkar." Dini inanç ile bedensel sağlık arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar da bu konuda dikkat çekici sonuçlar vermiştir. Dr. Herbert Benson'ın vardığı sonuç -ki seküler bir bilim adamıdır- kendi ifadesiyle, insan bedeninin ve zihninin "Allah'a iman etmeye göre ayarlı" olduğudur. Allah, insanı Kendisine kulluk üzere yoktan var etmiş, "bir damla sudan" bir insan haline getirmiş, ona "ruhundan üflemiş", kısa ve geçici bir süre için dünyaya yollamıştır. İnsanın sorumluluğu, imtihan

mekanı olan dünyada Allah'ın yaratma amacına uygun olarak, gösterdiği dosdoğru yolda yaşamak, bela ve musibetler sırasında sabır, tevekkül ve kararlılık göstermek, böylece eğitilmek ve olgunlaşmak. Allah'ı gerçek anlamda tanımak ve O'na yakın olmak amacıyla tüm yaşamını O'nun gösterdiği yola uyarak sürdüren insan, en güzel, en huzurlu, en mutlu, en lezzetli hayatı yaşar. Çünkü insan Allah'a kulluktan haz alacak şekilde yaratılmıştır ve bunu yapmakla da yaratılışına/fitratına en uygun olanı yapıyor demektir. "... Herkes kendi yaratılışına (fitrat tarzına) göre davranır. Şu halde kimin daha doğru yolda olduğunu Rabbin daha iyi bilir." (İsra Suresi, 84) ayetiyle, insanların görünümleri gibi fitratlarının da değişik renklerde olduğu bildirilir. İnanan insan, Allah'ın yarattığı fitrat üzerine, kendisini geliştirmeye, olumlu özelliklerini artırmaya, olumsuz olanları Allah'ın hoşnutluğu doğrultusunda değiştirmeye ve kişiliğini Kur'an ahlakına uygun hale getirmeye çalışır. Yardımseverlik, bağışlayıcılık, güleryüz, ince düşünce, hoşgörü, özveri, vefa, adalet, sadakat, tevekkül, ihlas, şevk, temizlik, dürüstlük, şefkat, vicdan, tevazu, kanaatkarlık, sabır... Kur'an ahlâkının bu güzel özellikleri, insan fitratına uygun olan, yaşayan kişiye mutluluk ve huzur veren, Allah'ın beğendiği ve övdüğü davranışlar. İnsanı yaratan Allah, onun fitratına en uygun yaşamı da Kur'an'da haber verir. İnsan fitratı imana yatkın ise neden Allah'tan uzak yaşar? İşte burada şeytanın varlığı ortaya çıkar. Şeytan güçlü ve kararlı olamayan kişilerin nefislerini telkin ve taktikleriyle etkiler. Nefis ise doymak bilmez, istekleri bitmez; tutkuları insanı bataklığa sürükleyecek kadar azgınlıştırır. Nefsi insana kendi yaratılışını ve Allah'ın apaçık varlığını unutturmaya çalışır. Bu nedenle birçok insan çoğu kez Yaratıcısına karşı sorumluluğunu göremez. İnsanın, kendisini yaratan, "düzgün bir adam kılan" Allah'tan yüz çevirerek yaşaması nankörlüktür ve fitratına ters bir yaşam ona mutsuzluk getirir. İnsan içten isteyerek, samimi çaba göstererek Allah'ın beğendiği güzel ahlak özelliklerine sahip olabilir, nefsinin bencil tutkularından sakınarak, fitratına uygun mutlu bir yaşama kavuşabilir. Fuat Türker